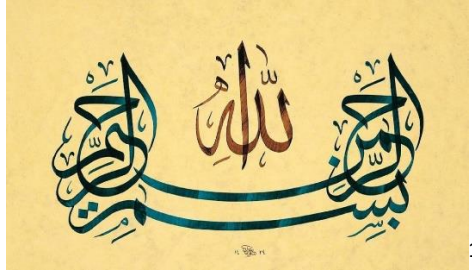

Hz. Peygamber ve Sanat

İslâm, içerisinde sanatın da sürekli bir merkezi konumda yer aldığı ve sanatın sürekli devam edeceği bir medeniyet inşa etmiştir. İslâm, hayatın cemal ve güzellik boyutuna vurgu yapar. Hz Muhammed'in, güzellik üzerine söylediği sözleri İslam estetiğinin Kur'an'dan sonra en güçlü temellerini oluşturur. Her işinde güzel olan ve güzeli tavsiye eden Allah Resulü'nün, "Allah güzeldir, güzeli sever"² sözü estetiğin özetini verir. Bu söz bize, Allah her şeyde zarafeti görmek ister, demektedir.

Kur'an'ı Kerim, kişinin dünyevî ve dinî yaşamında güzel işlerin ardından gitmesini teşvik etmektedir. Bu tavsiye ve teşvik zamanla hat sanatının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Allah kelâmını en güzel biçimde yazma çabası İslam hat sanatının doğmasına, gelişmesine ve sanat derecesine çıkmasına vesile olmuştur. Hz. Peygamber'in kendisine nazil olan vahiyleri yazdırarak kayıt altına almak için katipler edindiği kaynaklarda yer almaktadır. Gelen vahyin günü birlik yazıya aktarılması ve yazıya aktarılan sayfelerin korunması gibi etkenlere bakıldığında Peygamber'in hem vahyin muhafazası için hem de yazı ile desteklemesinden kendisinin yazıya verdiği önem anlaşılmaktadır. Nitekim vahyin yazıya geçirilmesi ile ilk dönemden günümüze kadar yazı estetiği bakımından hattatlar Kur'an'dan ilham alarak Arap yazısını sanat derecesine çıkarmışlardır. Hattatların ortaya koyduğu hüsn-i hat sanatının vahyin gölgesinde vücut bulduğu söylenebilir.

Vahiy katipleri gelen vahyi Hz. Peygamber'in huzurunda yazdıkları esnada Hz. Peygamber'in yazım şekli hakkındaki nasihatlerinden istifade ediyorlardı. Örneğin vahyi yazan katibe; "Mürekkebini ıslah et, kalemini yont, be harfini doğrult, sin harfinin dişlerini belli olacak şekilde yaz, Rahmân'ı uzat ve Rahîm'i güzel yaz" şeklinde telkinde bulunurdu. Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (asm)'in yanına girdim. Yanında bir katip vardı, ona şöyle söylediğini işittim: "Kalemi kulağının üzerine koy, çünkü bu durum yazan kimseye daha iyi hatırlatır." Bu hadiste kalemi kulağın arkasına koy sözüyle Peygamber kalem ve yazının önemini vurgulamış olmaktadır.³

¹ <https://elyazmasikitap.com/hat-sanatının-incisi-hat-tablolarla-sanat-dolu-bir-kesif/> [Erişim: 14.01.2025].

² Müslim, 'İman'-147.

³ Yılmaz, Nurullah, "İslam hat sanatının şekillenmesinde biçim ve içerik açısından Kur'an'ın etkisi", Dr. tezi.

Hz Peygamber ve sahabe devrinde kitabet sanatına verilen önem şu hususlar üzerinden açıklanabilir. Kuran-ı Kerim'in beyan ettiğine göre Hz Peygamber ümmi idi. "Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, bâtıla uyanlar kuşku duyarlardı."⁴ ayetinde bu hususa işaret vardır. Hz Peygamber'e ilk vahyedilen ayetlerde okuma ve kalemin medhi yer alır. "Yaratan Rabb'inin adıyla oku! O, insanı alak'tan yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemlle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir."⁵ Bu emrin ilk tatbiki vahyin yazılması ve Kur'an'ın yazı yoluyla hıfz edilmesi olmuştur.

Bunun hususi önemi vardır. Zira her millet kendi dinine diğer herhangi bir dinden daha çok özen gösterir. Müslümanlar yazı ile tespit edilen Kur'an'a son derece önem vermişler, hüsn-i hattın mükemmelleştirilmesinde geri durmamışlardır. Kur'an için kullanılan hat, dünya yazılarının en güzellerinden biridir. Telaffuz doğruluğu ve müphemliğin imkansızlığı itibarı ile en sağlamlarından. Yazı ve ilim bahsinden Hz. Peygamber'den rivayet edilen hadislerin en meşhurlarından biri şudur: Bedir'de düşmanlar esir alındığında her birinden fidye istenmiştir ve yazı yazma bilenin fidyesi on Müslümana yazı öğretmesi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca hicretten sonra Hz. Peygamber'in yaptığı ilk şey, bir mescidin bina edilmesidir. Orada talim işine bir oda tahsis edip yazının öğretilmesi maksadıyla Abdullah b. Se'id b. el-As ve Ubade b. es-Samit gibi kimseleri tayin etmiştir.⁶ Bütün bunlar gösteriyor ki, Kur'an'daki ayetlerin okuma yazmaya vurgu yapması, Hz. Peygamber'in hadislerinde yazı ve onun gereçleri üzerinde durması Müslüman katipleri ve hattatları yazıya yönlendirdiği aşikardır.

⁴ Ankebut Suresi/48.

⁵ Alak Suresi/1-5.

⁶ Hamidullah, Muhammed "Hz Peygamber ve Sahabe Devrinde Kitabet Sanatı", çev. Ziya Yusuf Kavakçı, *İslâm Medeniyeti*, 1972, cilt: III, sayı: 25, sf. 2-10.